

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКА МОЛОКА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Яворська Т.І. к.е.н., доцент, Таврійська державна агротехнічна академія
Теслюк С.Р. аспірантка, Таврійська державна агротехнічна академія

Розглянуто сучасний стан молочного скотарства і шляхи збільшення виробництва молочної продукції в Запорізькій області. Проведено аналіз формування ринку молока і накреслено перспективи його розвитку.

Постановка проблеми. Ринок молока є одним із провідних і визначальних ринків сільськогосподарської продукції, для якого характерні постійність у функціонуванні та сезонність у виробництві. Малотранспортабельність і непридатність молока до тривалого зберігання вимагають стабільного розвитку його виробництва і збуту, гарантованого надходження сировини до переробних підприємств молочної промисловості і безперебійного забезпечення ним населення. Аналіз ринку молока на регіональному рівні показує, що його функціонування не відповідає висунутим вище вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кон'юнктура ринку молока безпосередньо залежить від пропозиції та попиту молочної сировини і продуктів її переробки. Пропозиція ринку молока України визначається в основному вітчизняним виробництвом. Цими і іншими питаннями розвитку ринку молока і молокопродукції сьогодні займається багато вчених, таких як Т.Г. Дудар, Н.Є. Голомша, Л.А. Євчук, В.Г.Кудлай, Т.Л.Мостенська, П.Т.Саблук, Савицька В.П. та інші. Проте відсутній аналіз ринку молока на регіональному рівні, зокрема в Запорізькій області, що є ціллю даної статті.

Виклад основного матеріалу. Ринок молока Запорізької області характеризується значним скороченням обсягів виробництва молочної сировини і молокопродуктів, високим рівнем монополізації, низькою платоспроможністю населення, зниженням рівня споживання молокопродуктів, зменшенням бартерних операцій та продажу продукції в рахунок оплати праці, що відповідно збільшує частку реалізації молока переробним підприємствам.

Скорочення обсягів виробництва молока призводить до зменшення пропозиції молочної продукції. Динаміка розвитку молочного скотарства в області свідчить про його відсутність. /табл. 1/.

Таблиця 1

Динаміка поголів'я тварин, його продуктивності та валового виробництва молока в розрізі господарств усіх категорій Запорізької області

За останні 14 років поголів'я корів в усіх категоріях господарств скоротилося більш ніж втричі, а в сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності – в 10 разів. Дані таблиці показують значну роль особистих селянських господарств у задоволенні потреб жителів області в молоці і молокопродуктах. За період з 1990 по 2003 роки поголів'я корів утримуване в цих господарствах збільшилося майже вдвічі, виробництво молока в 2,7 рази. Питома вага корів в загальному їх поголів'ї за аналізований період зросла із 9,9 до 68,4 відсотка, виробництва молока в

Показники	1990р.	1995р.	2000р.	2003р.	2003р.в % до 1990р.,
Поголів'я корів в усіх категоріях господарств, тис. гол.	364,8	293,6	134,2	103,1	28,3
у тому числі:					
сільськогосподарські підприємства усіх форм власності	322,8	229,9	66,4	32,6	10,1
господарства населення	36,0	63,7	67,8	70,5	195,8
Питома вага господарств населення, %	9,9	21,7	50,5	68,4	+58,5
Середньорічний удій молока від однієї корови в усіх категоріях господарств, кг	2821	1297	2624	2933	104,0
В сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності	2677	1606	1372	2007	75,0
В господарствах населення	2622	2559	3130	3499	133,4
Виробництво молока в усіх категоріях господарств, тис. т	992,3	583,4	354,2	362,5	36,5
в сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності	893,2	417,8	138,7	92,3	10,3
В господарствах населення	99,1	165,6	215,5	270,2	в 2,7 рази
Питома вага господарств населення, %	10,0	28,4	60,8	74,5	+64,5

загальному обсягу його виробництва – з 10 до 74,5 відсотка. Позитивним явищем є деяке зростання середньорічного удою молока від однієї корови

в усіх категоріях господарств, проте воно також характерне для особистих господарств населення, де збільшення цього показника склало за аналізований період 33,4 відсотка.

Для господарств суспільного сектору найбільш гострою проблемою є низька продуктивність корів, яка в 2003 році склала 2007 кг молока, що на 25 відсотків нижче рівня 1990 року. Такий низький рівень продуктивності в господарствах Запорізької області обумовлений передусім недостатнім рівнем годівлі корів, в результаті якого корми використовуються головним чином на підтримку життєдіяльності поголів'я, а не на формування молока. Внаслідок значного зниження валового виробництва молока в господарствах суспільного сектору відповідно спостерігається і суттєве зменшення обсягу реалізації за всіма каналами. (табл.2).

Основними каналами реалізації молока в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області за останні роки стала реалізація заготівельним організаціям, питома вага яких в загальному обсязі реалізації молока склала в 2003 році 58,3 % тоді як в 2000 році вона становила 18,9 відсотка. Проте порівняно з 1995 роком, доля реалізації молока заготівельним структурам зменшилася на 27,2 відсотка. На перспективу буде збільшуватися доля реалізації молока переробним підприємствам та організаціям споживкооперації, тому що сьогодні це є один із найвигідніших каналів збуту. В 2003 році середня ціна реалізації за тонну молока склала 726,2 грн., порівняно із 663,9 грн. – реалізація на ринку і 673,9 грн. – реалізація за іншими каналами.

Таблиця 2

Реалізація молока і молочних продуктів сільськогосподарськими підприємствами Запорізької області

Показники	1995	2000	2003	2003 в % до 1995

Вироблено всього, тис. т	583,4	354,2	362,5	62,1
Канали реалізації – всього, тис. тонн	247,3	87,7	64,1	25,9
У тому числі				
Заготівельним організаціям	211,4	16,6	37,4	17,7
% до загальної кількості	85,5	18,9	58,3	-27,2
Населенню в рахунок оплати праці	7,3	11,0	2,8	38,3
% до загальної кількості	3,0	12,5	4,4	+1,4
На ринку	26,7	47,6	7,0	26,2
% до загальної кількості	10,8	54,3	10,9	+0,1
Видано пайовикам	-	-	0,2	-
% до загальної кількості	-	-	0,3	-
За іншими каналами	1,9	12,5	16,7	у 8,8 р
% до загальної кількості	0,8	14,3	26,1	+25,3

Висновки. Дослідження ринку молока Запорізької області дозволяє зробити наступні висновки:

- спостерігається скорочення виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності, що значно знижує обсяг його пропозиції на ринку. Для збільшення виробництва молока необхідно в першу чергу вирішити питання ціноутворення і державної підтримки виробників молока в плані поліпшення селекційно-племінної роботи, введення дотацій на молоко і запровадження мінімальних закупівельних цін, які повинні відшкодувати середньо галузеві нормативні витрати та забезпечувати мінімальний прибуток товаровиробнику. Розв'язанню цих та інших питань мають сприяти Закон України “Про молоко і молочні продукти” і Закон України “Про державну підтримку сільського господарства”;

- збільшення виробництва молока відбувається тільки в особистих селянських господарствах. Для подальшої їх підтримки доцільно створювати обслуговуючі молочарські кооперативи, що дозволить підвищити якість молочної продукції, швидку доставку її до переробних підприємств, а відповідно збільшити реалізаційну ціну і підвищити доходи власників селянських господарств, які сьогодні є основними постачальниками молока і молочної продукції на ринок області.

- впровадження інформаційно-консультативної служби в районах області, яка дозволить товаровиробникам значно скоротити витрати часу і коштів на отримання інформації про ціну, попит і пропозицію на ринку взагалі і молочному зокрема.

Рассмотрено современное состояние молочного скотоводства и пути увеличения производства молочной продукции в Запорожской области. Произведен анализ формирования рынка молока и намечены перспективы его развития.

The modern condition of dairy cattle breeding and way of increase of manufacture of dairy production in the Zaporozhye area is considered. The analysis of formation of the market of milk is made and prospects of its development are planned.